

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ústí nad Labem rozhodl samosoudcem JUDr. Petrem Černým, Ph.D.,
ve věci

žalobce: **Ing. A. H.**, narozený X,
bytem X,
zastoupený advokátem JUDr. Marošem Matiaškem, LL. M.,
sídlem Mánesova 1175/48, 120 00 Praha,

proti

žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**,
sídlem Křížová 1292/25, 225 08 Praha 5,

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 7. 7. 2021, č. j. X, o starobním důchodu,

takto:

- I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 7. 7. 2021, č. j. X, a ze dne 26. 5. 2021, č. j. X, **se zrušují** a věc se **vrací** žalované k dalšímu řízení.
- II. Žalovaná je povinna **zaplatit** žalobci náhradu nákladů řízení ve výši **8 228 Kč** do třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

1. Žalobce se žalobou podanou v zákonem stanovené lhůtě prostřednictvím svého právního zástupce domáhal zrušení rozhodnutí žalované ze dne 7. 7. 2021, č. j. X, kterým byly zamítnuty jeho námitky a potvrzeno rozhodnutí žalované ze dne 26. 5. 2021, č. j. X (dále jen Shodu s prvopisem potvrzuje G. Z.

„prvostupňové rozhodnutí“). Prvostupňovým rozhodnutím byla zamítnuta žádost žalobce o starobní důchod pro nesplnění podmínek § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) a s přihlédnutím k Smlouvě mezi Českou republikou a Ruskou federací o sociálním zabezpečení č. 57/2014 Sb. m. s. Současně žalobce navrhl, aby soud zrušil prvostupňové rozhodnutí a uložil žalované povinnost nahradit žalobci náklady řízení.

Žaloba

2. V žalobě žalobce nejprve popsal dosavadní průběh řízení a vyjádřil své přesvědčení, že byl prvostupňovým i napadeným rozhodnutím poškozen na svých právech. Uvedl, že žalovaná porušila § 2 odst. 2, § 2 odst. 4 a § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), § 13 zákona o důchodovém pojištění a § 29 odst. 1 písm. f) zákona o důchodovém pojištění.
3. Žalobce souhlasil se žalovanou v tom, že dobu studia jako dobu zaměstnání před 1. 1. 1996 je nutno posuzovat v souladu s § 13 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění podle předpisů platných před tímto dnem. Těmito předpisy jsou především zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení (dále jen „zákon o sociálním zabezpečení“) a jeho prováděcí předpis, vyhláška č. 149/1988 Sb., vyhláška federálního ministerstva práce a sociálních věcí, kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení (dále jen „vyhláška č. 149/1988“). Žalobce dále uvedl, že bez významu nemohou být předpisy předcházející zákonu o sociálním zabezpečení, neboť se v jeho případě jedná o dobu studia na počátku 70. let 20. století. Žalobce dále odkázal na judikaturu Nejvyššího správního soudu, ze které vyplývá, že právní úprava dob pojištění může v čase podléhat změnám, ke kterým by však mělo s ohledem na právní jistotu docházet co nejméně. Za stěžejní pro danou věc žalobce považoval rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2008, č. j. 6 Ads 23/2007, ze kterého dovodil, že zákon o sociálním zabezpečení nelze aplikovat mechanicky bez přihlédnutí k předchozí úpravě. Žalobce dále uvedl, že v době jeho studia byl použitelným právním předpisem v oblasti sociálního zabezpečení zákon č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 102/1964 Sb., která tento zákon prováděla. Podle zákona č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, byli studenti účastní důchodového zabezpečení a dobou rozhodnou pro vznik nebo výši nároku na důchod bylo studium potřebné k přípravě pro povolání, a to po skončení povinné školní docházky. Žalobce pokračoval, že podle následné právní úpravy, tj. zákona č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, vyplýval zápočet doby studia v cizině přímo ze zákona. Zákon o sociálním zabezpečení tuto konstrukci rovněž zachoval.
4. Žalobce s ohledem na výše uvedenou právní úpravu zdůraznil, že měl v rozhodné době legitimní důvod domnívat se, že bude jeho doba studia započtena pro účely budoucího nároku na starobní důchod. Podle názoru žalobce není možné odhlédnout zcela od právní úpravy platné v době, kdy ke vzniku rozhodných skutečností došlo. Žalobce pokračoval, že od 1. 5. 1990 byla zavedena pro doby pojištění získávané po tomto datu podmínka zaplacení pojistného za doby zaměstnání v cizině vykonávané v pracovním poměru, členství v JZD, činnosti naroveň postavené pracovnímu poměru, členství ve výrobním družstvu a jako činnost osob samostatně výdělečně činných. Doby studia v cizině se hodnotily podle platných právních předpisů do 1. 5. 1990. Žalobce dále shrnul vývoj právní úpravy placení pojistného.

Shodu s prvopisem potvrzuje G. Z.

5. Žalobce pokračoval, že podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2008, č. j. 6 Ads 23/2007, právní úprava omezující možnost zaplatit pojistné za dobu zaměstnání před 1. 1. 1996 jen do 31. 12. 1999 zcela popřela princip jinak běžně u sociálních práv užívaný, totiž že změna podmínek pro získávání dob rozhodných pro nárok a výši důchodu se týká zásadně až dob nabývaných po účinnosti takové změny. Žalobce uvedl, že podle názoru žalované by mohl pojistné doplatit pouze do konce roku 1999, tedy více než 18 let před vznikem nároku na důchod. Podle žalobce bylo nepřipustné, aby doby pojištění získané podle dříve platných právních předpisů byly zcela pomínuty. Žalobce takový postup označil za zásadní zásah do jeho legitimních očekávání a uvedl, že pokud by byl § 13 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění vykládán ústavně konformním způsobem, měl by být žalobce vyloučen z povinnosti platit za dobu studia před dosažením věku 18 let pojistné. Opačný postup žalobce označil za absurdní, neboť nemohl předvídat změnu poměrů spočívající v absenci jakékoli smlouvy o sociálním zabezpečení mezi Českou republikou a Arménskou republikou. Žalobce znovu odkázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2008, č. j. 6 Ads 23/2007, ze kterého vyplývá, že podmínka doplacení pojistného by mohla být ospravedlnitelná v případech, kdy šlo o dodatečné doplacení pojistného za dobu výdělečné činnosti v cizině před rokem 1990. Žalobce upozornil, že na jeho případ nelze vztáhnout závěry vyslovené v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 4. 2014, č. j. 4 Ads 113/2013-45, neboť v žalobcově případě se nejedná o posouzení vysokoškolského studia, ale o posouzení zápočtu doby studia na střední škole před dosažením věku 18 let. Žalobce zdůraznil, že není možné připustit, aby byla možnost zápočtu dob studia do dosažení věku 18 let vázána striktně na zaplacení pojistného, které bylo nadto možno zaplatit pouze ve značně omezeném časovém období do konce roku 1999. Podle žalobce je nutno striktně odlišovat situace, kdy se jedná skutečně o dobu zaměstnání, za níž by mělo být zaplacené pojistné, a dobu středoškolského studia, kdy lze jen těžko předpokládat, že je člověk ekonomicky aktivní.
6. Žalobce shrnul, že doba studia v cizině před dosažením věku 18 let by měla být hodnocena bez povinnosti platit za ní pojistné. Dále upozornil, že žalovaná nepostupuje při zohledňování doby pojištění před dosažením věku 18 let jednotně, neboť jeho manželce paní Ing. A. H. bylo započteno studium do dosažení věku 18 let na území Arménské republiky v rozsahu 76 dnů. Dále žalobce uvedl, že by při posuzování věci nemělo hrát roli, jakého občanství byl v době studia. Odkázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 3. 2012, č. j. 4 Ads 145/2011-59.
7. Žalobce dále uvedl, že žalovaná provedla nesprávný zápočet doby výkonu jeho vojenské služby. V rozhodnutí o námitkách uvedla, že může započít pouze dobu, kterou potvrdí ruský nositel pojištění. V tomto ohledu žalobce souhlasil, nicméně uvedl, že ruský nositel pojištění potvrdil dobu pojištění od 13. 5. 1974 do 21. 5. 1976. Tato doba však nečiní v součtu 729 dní, jak uvedla žalovaná, ale 739 dní.

Vyjádření k žalobě

8. Žalovaná k výzvě soudu předložila správní spis a písemné vyjádření k žalobě, v němž navrhla její zamítnutí pro nedůvodnost. Dále uvedla, že období studia před 1. 5. 1990 je nutno posuzovat odlišně v případě studia před dosažením věku 18 let a studia počínaje dosažením tohoto věku. Žalovaná připomněla, že žalobce nesplňuje poslední z podmínek založenou ustanovením § 13 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, neboť v řízení nebylo zjištěno ani nijak osvědčeno, že by v České republice bylo zaplacené pojistné za dobu studia žalobce

Shodu s prvopisem potvrzuje G. Z.

na Jerevanské střední průmyslové škole stavební v období od 1. 9. 1970 do 3. 2. 1973. Žalovaná proto dobu studia v Arménské republice před dosažením věku 18 let žalobci jako dobu pojištění hodnotit nemohla.

9. Žalovaná dále uvedla, že studium po dosažení věku 18 let se hodnotí jako náhradní doba pojištění, a to výhradně v rozsahu prvních šesti let takového studia. Pokud jde o studium v cizině před 1. 5. 1990, podmínka zaplacení pojistného se zde nevyžaduje. Studium žalobce v cizině bylo v řízení osvědčeno, žalobce předložil odpovídající rozhodnutí Ministerstva školství o postavení studia na roveň studiu v České republice a kde dni podání žádosti o důchod byl státním občanem České republiky, splnil všechny zákonem stanovené podmínky, a proto mu žalovaná zhodnotila jako náhradní dobu pojištění dobu studia na území Arménské republiky od 4. 2. 1973 do 28. 2. 1974 a od 1. 10. 1976 do 5. 9. 1981, tj. v rozsahu prvních šesti let. Ve zbývajícím rozsahu, tj. od 6. 9. 1981 do 1. 7. 1982, dobu studia po dosažení věku 18 let přesahující rozsah šesti let podle § 13 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění již hodnotit nelze. Žalovaná dále shrnula na případ dopadající právní úpravu, konkrétně § 13 odst. 1, § 13 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění a § 8 odst. 1 písm. f) a § 11 písm. a) zákona o sociálním zabezpečení. Žalovaná připustila, že judikatura Nejvyššího správního soudu popřela nutnost uhrazení pojistného pro zohlednění doby studia v zahraničí před rokem 1990 jako doby pojištění podle § 13 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, avšak pouze ve vztahu k nárokům na důchod vzniklým v době od 1. 1. 1996 do 31. 12. 2003. Žalovaná odkázala na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2008, č. j. 6 Ads 23/2007-101, a uvedla, že ve vztahu k žalobci a zohlednění doby jeho studia na střední škole v Jerevanu od 1. 9. 1970 do 3. 2. 1973 platí, že by mohla být započtena jako doba zaměstnání v cizině před 1. 5. 1990, a to pouze za podmínky uvedené v § 13 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, tedy v případě zaplacení pojistného. K tomu však v případě žalobce nedošlo, a proto podle žalované nelze dobu studia od 1. 9. 1970 do 3. 2. 1973 zohlednit. Žalovaná dále dovodila, že z § 13 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění nevyplývá, že by toto ustanovení bylo cíleno jen na vysokoškolské studium, ale zahrnuje i studium na střední škole.
10. K námitce žalobce týkající se výpočtu doby vojenské služby žalovaná připustila, že doba, kterou potvrdil ruský nositel pojištění, skutečně činí 739 dnů, nikoli 729, jak je v potvrzení uvedeno. Žalovaná však zdůraznila, že sdělení ruského nositele pojištění doručené dne 4. 6. 2019 není oprávněna nijak posuzovat ani měnit. Případné nápravy je nutno domáhat se u Penzijního fondu ruské federace. Žalovaná uzavřela, že ani 10 dnů navíc by žalobci nepomohlo k tomu, aby získal potřebnou dobu pojištění k nároku na důchod.

Posouzení věci soudem

11. Napadené rozhodnutí soud přezkoumal v řízení vedeném podle části třetí prvního dílu hlavy druhé s. ř. s., která vychází z dispoziční zásady vyjádřené v ustanoveních § 71 odst. 1 písm. c), písm. d), odst. 2 věty druhé a třetí a § 75 odst. 2 věty první s. ř. s. Z této zásady vyplývá, že soud přezkoumává zákonnost rozhodnutí správního orgánu, a to pouze v rozsahu, který žalobce uplatnil v žalobě nebo během dvouměsíční lhůty po oznámení napadeného rozhodnutí dle ustanovení § 72 odst. 1 věty první s. ř. s. Povinností žalobce je proto tvrdit, že správní rozhodnutí nebo jeho část odporuje konkrétnímu zákonnému ustanovení a toto tvrzení zdůvodnit. Nad rámec žalobních námitek musí soud přihlídnout toliko k vadám napadeného rozhodnutí, k nimž je nutno přihlížet bez návrhu nebo které vyvolávají

Shodu s prvopisem potvrzuje G. Z.

nicotnost napadeného rozhodnutí podle ustanovení § 76 odst. 2 s. ř. s. Takové nedostatky však v projednávané věci nebyly zjištěny.

12. Na tomto místě soud předesílá, že po přezkoumání skutkového a právního stavu a po prostudování obsahu předloženého správního spisu dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
13. Z obsahu předloženého správního spisu soud zjistil, že řízení bylo zahájeno na základě žalobcovy žádosti o starobní důchod ze dne 7. 3. 2018. Mezi dalšími přílohami přiložil žalobce k žádosti kopii Listiny o udělení státního občanství České republiky ze dne 22. 12. 2011. Prvostupňovým rozhodnutím ze dne 26. 5. 2021, č. j. X, byla žalobcova žádost o přiznání starobního důchodu zamítnuta s odůvodněním, že po započítání doby pojištění, kterou potvrdil Penzijní fond Ruské federace, jako náhradní dobu pojištění v rozsahu 729 dnů, bylo žalobci započteno celkem 26 let a 191 dnů pojištění, bez náhradní doby pojištění 24 let a 192 dnů pojištění. Žalovaná dále zhodnotila na základě žalobcem předloženého potvrzení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy stavějící studium v Arménské republice na roveň studia v České republice středoškolské a vysokoškolské studium žalobce, oboje vykonané v Jerevanu. Žalovaná na základě tohoto potvrzení započítala žalobci dobu studia před dosažením věku 18 let v období od 4. 2. 1973 do 28. 2. 1974 a od 1. 10. 1976 do 5. 9. 1981 v celkovém rozsahu 2190 dnů. Žalovaná v prvostupňovém rozhodnutí uvedla, že dobu studia po dosažení věku 18 let lze hodnotit pouze v rozsahu prvních šesti let tohoto studia. Proti prvostupňovému rozhodnutí žalobce podal dne 2. 6. 2021 námitky, o kterých rozhodla žalovaná žalobou napadeným rozhodnutím.
14. Soud se nejprve zabýval námitkou žalobce, že doba jeho studia v cizině před dosažením věku 18 let měla být hodnocena bez povinnosti zaplatit za ní pojistné.
15. Podle § 28 zákona o důchodovém pojištění má pojištěnec nárok na starobní důchod, jestliže získal potřebnou dobu pojištění a dosáhl stanoveného věku, popřípadě splňuje další podmínky stanovené v tomto zákoně.
16. Podle § 13 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění se za dobu pojištění považují též doby zaměstnání získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, s výjimkou doby studia po dosažení věku 18 let; jde-li však o dobu zaměstnání v cizině před 1. květnem 1990, hodnotí se tato doba, jen pokud bylo za ni zapláceno pojistné, a to nejdříve ode dne zaplacení pojistného.
17. Podle § 13 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění za náhradní dobu pojištění se považují též náhradní doby získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem a doba pobírání důchodu za výsluhu let. Za náhradní dobu pojištění se považuje též doba studia získaná před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, a to po dobu prvních šesti let tohoto studia po dosažení věku 18 let.
18. Podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona o sociálním zabezpečení se zaměstnáním rozumí studium od prvního ročníku střední školy, nejdříve však po ukončení osmi roků školní docházky.
19. Podle § 11 písm. a) zákona o sociálním zabezpečení, ve znění účinném do 30. 4. 1990, pokud nevyplývá něco jiného z mezinárodních smluv, hodnotí se z dob zaměstnání a náhradních dob v cizině pro vznik nebo výši nároku na důchod jen doby uvedené v § 8 odst. 1 písm. a)

Shodu s prvopisem potvrzuje G. Z.

až d) a f) a v § 9 odst. 1 písm. e), f) a h), a to československým státním občanům, kteří se zdržovali v cizině s povolením příslušného československého státního orgánu; federální ministerstvo práce a sociálních věcí může v dohodě se zúčastněnými ústředními orgány povolit výjimku z důvodů hodných zvláštního zřetele.

20. V projednávané věci žalovaná u žalobce jako dobu pojištění ani náhradní dobu pojištění nehodnotila jeho středoškolské studium na území současné Arménské republiky, konkrétně na Jerevanské střední průmyslové škole stavební do 18 let věku, tj. od 1. 9. 1970 do 3. 2. 1973 s odůvodněním, že žalobce za tuto dobu nezaplatil pojistné. Následné studium po dosažení 18 let věku na Jerevanské střední průmyslové škole stavební a Jerevanském polytechnickém institutu K. Marxe žalovaná žalobci zhodnotila v rozsahu od 4. 2. 1973 do 28. 2. 1974 a od 1. 10. 1976 do 5. 9. 1981, tedy v rozsahu šesti let, jako náhradní dobu pojištění. Žalobce rozporoval skutečnost, že mu nebyla uznána doba středoškolského studia do dosažení věku 18 let.
21. Soud se nejprve zabýval posouzením otázky, zda má být případ žalobce posuzován podle mezinárodních nebo vnitrostátních právních předpisů. Otázky sociálního zabezpečení a dob pojištění osob v tehdejší Československé republice a Svazu sovětských socialistických republik (dále jen „SSSR“) upravovala Dohoda mezi Československou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o sociálním zabezpečení č. 116/1960 Sb. (dále jen „Dohoda“). SSSR koncem roku 1991 zanikl a na jeho území vznikly jednotlivé nástupnické státy, mezi nimi i Arménská republika. Na základě následných jednání mezi Českou republikou a Arménskou republikou bylo rozhodnuto, že ve vzájemných vztazích neplatí žádné dohody sjednané mezi bývalým Československem a SSSR. Tato jednání byla ukončena dne 28. 4. 2004. Česká republika tedy není ve vztahu k Arménské republice od 28. 4. 2004 vázána Dohodou ani dosud neuzavřela novou bilaterální smlouvu o sociálním zabezpečení.
22. Otázkou aplikace Dohody po skončení její platnosti se opakovaně zabývala judikatura Nejvyššího správního soudu. Z ní vyplývá, že není rozhodné, zda arménský státní příslušník ještě za platnosti Dohody dosáhl věku a získal doby zaměstnání v domovské zemi, které odpovídají základním podmínkám vzniku nároku na starobní důchod podle zákona o důchodovém pojištění. Doby zaměstnání na území druhé smluvní strany totiž český orgán sociálního zabezpečení podle čl. 4 odst. 1 Dohody o sociálním zabezpečení započítává toliko při přiznání starobního důchodu, a proto v tomto směru musí vycházet z právního stavu, který tu je v době podání žádosti o tuto dávku důchodového pojištění. Správní orgán tedy musí posoudit, zda k okamžiku podání žádosti o starobní důchod Dohoda platí ve vztahu k určitému existujícímu nástupnickému státu SSSR, na jehož území získal žadatel v minulosti doby zaměstnání nebo jiné činnosti podle Dohody a zákona o důchodovém pojištění jako doby pojištění. Nejvyšší správní soud opakovaně vyslovil, že z formulace čl. 4 odst. 1 Dohody plyne, že výkonem činnosti, kterou by v době platnosti Dohody bylo možné hodnotit jako započitatelnou, nevzniká žádný nárok na započtení této doby, který by se právně zafixoval, přetrval a přenesl i po ukončení její platnosti. Získání potřebné doby pojištění, dosažení stanoveného věku a okolnosti započtení doby zaměstnání musí správní orgán posuzovat podle právního stavu, který tu je v době podání žádosti o starobní důchod, neboť správní orgán nemůže rozhodovat na základě již neplatných právních předpisů a neexistujícího právního stavu, pokud nová právní úprava nestanoví jinak. Nejvyšší správní soud rovněž zdůraznil, že účast na důchodovém pojištění je závislá na účastenství v pojištění nemocenském a není vázána na státní občanství České republiky, trvalý pobyt či udělení

Shodu s prvopisem potvrzuje G. Z.

azylu (srov. viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 3. 2012, č. j. 4 Ads 145/2011-59, 13. 11. 2008, č. j. 6 Ads 101/2008-66, ze dne 23. 3. 2005, č. j. 6 Ads 40/2003-48 a ze dne 8. 7. 2011, č. j. 3 Ads 87/2011-39).

23. Při rozhodování o žádosti o starobní důchod, která byla podána po 28. 4. 2004, české orgány sociálního zabezpečení tedy nemohou vycházet z Dohody. Žalobce podal žádost o starobní důchod dne 7. 3. 2018. Výše uvedená judikatura Nejvyššího správního soudu podle názoru soudu dostatečně objasnila, proč při posuzování podmínek pro nárok na český starobní důchod a stanovení jeho výše nelze započít žalobcovu dobu studia na území bývalého SSSR za využití Dohody. S výše uvedenými závěry Nejvyššího správního soudu se soud v případě žalobce ztotožnil.
24. Při posuzování žalobcovy žádosti o starobní důchod musely správní orgány vycházet z právní úpravy účinné v době podání žádosti a vnitrostátních právních předpisů. Pro posouzení věci je tedy zásadní vyřešení otázky, zda a podle jakých vnitrostátních předpisů lze dobu studia žalobce v cizině při výpočtu výše českého starobního důchodu zohlednit.
25. V žalobcem odkazovaném rozsudku ze dne 30. 1. 2008, č. j. 6 Ads 23/2007-101, Nejvyšší správní soud podal historický přehled právní úpravy důchodového pojištění. Podle zákona č. 121/1975 Sb., vyplýval zápočet doby studia v cizině přímo ze zákona, podmínkou zápočtu byl trvalý pobyt a československé státní občanství. Všichni studenti vyslaní ke studiu na vysoké škole v cizině byli účastní důchodového zabezpečení a doba studia měla být pro nárok a výši důchodu hodnocena jako doba zaměstnání. Předpisy platnými před 1. 1. 1996 byl především zákon o sociálním zabezpečení a jeho prováděcí předpis, vyhláška č. 149/1988 Sb. Zákon o sociálním zabezpečení prohlásil shodně s předcházející právní úpravou studenty a žáky účastnými důchodového zabezpečení, přičemž doba studia v cizině po skončení povinné školní docházky byla dobou zaměstnání podle § 8 odst. 1 písm. f) a § 11 písm. a) ve znění účinném před 1. 5. 1990. Zákonem č. 110/1990 Sb. byl zákon o sociálním zabezpečení novelizován a byla zavedena podmínka zaplacení pojistného. Nově vložený § 169a zákona o sociálním zabezpečení uvedl, že doby zaměstnání a náhradní doby v cizině získané před 1. 5. 1990 se hodnotí podle předpisů platných před tímto dnem; přitom se nevyžaduje splnění podmínky povolení československých státních orgánů k pobytu v cizině, vyžadovalo se pouze československé (české) občanství, což ostatně bylo nutné i pro hodnocení studia v cizině po 30. 4. 1990. Podmínka zaplacení pojistného se na dobu studia v cizině získanou po 30. 4. 1990 nevztahovala. Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 22. 3. 2012, č. j. 4 Ads 145/2011-59, upozornil, že zákon o sociálním zabezpečení nepochybně nemínil hodnotit pouze doby studia získané od 1. 10. 1988, tedy od své účinnosti, neboť opomenul vyjádřit časové ohraničení hodnocených dob, jak činily předchozí úpravy. Úprava v zákoně o sociálním zabezpečení tedy zahrnuje i období před nabytím jeho účinnosti.
26. Žalobci lze dát za pravdu v tom, že při posuzování věci nehrálo roli, jakého občanství byl v době studia. V rozsudku ze dne 17. 4. 2014, č. j. 4 Ads 113/2013, Nejvyšší správní soud uvedl, že právní předpisy platné před 1. 1. 1996 hodnocení dob studia v cizině českými státními občany nepodmiňovaly získáním českého (československého) státního občanství před započítáním studia v cizině. Nejvyšší správní soud uvedl, že uznání dob studia v cizině podle předpisů platných před 1. 1. 1996 i těm českým státním občanům, kteří tyto doby získali ještě jako občané jiného státu, odpovídalo smyslu a účelu úpravy důchodového zabezpečení ke dni 31. 12. 1995. Jestliže totiž státní občané České republiky získali studiem v jejich původní domovské zemi potřebnou kvalifikaci, tuto následně využili pro dosažení Shodu s prvopisem potvrzuje G. Z.

výdělků na území České republiky, z nichž byly odváděny platby do českého systému důchodového zabezpečení, a nakonec získali potřebnou dobu zaměstnání pro vznik nároku na starobní důchod pouze za použití českých právních předpisů, tak zde neexistoval žádný důvod pro neuznání doby jejich studia v cizině.

27. Ve výše citovaném rozsudku ze dne 17. 4. 2014, č. j. 4 Ads 113/2013, Nejvyšší správní soud uvedl, že zohlednění doby studia v zahraničí před 1. 5. 1990 jako doby pojištění podle § 13 odst. 1 část věty za středníkem zákona o důchodovém pojištění je možné u nároků na dávky důchodového pojištění vzniklé po 1. 1. 2004 pouze v rozsahu, v jakém není tato doba zohledňována jako náhradní doba pojištění podle § 13 odst. 2 věty druhé citovaného zákona a pouze za splnění podmínky zaplacení pojistného za tuto dobu. Závěry Nejvyššího správního soudu vyslovené v tomto rozsudku považuje soud za použitelné i na případ žalobce, neboť ve věci není podstatné, zda se jedná o posouzení doby vysokoškolského studia nebo studia na střední škole před dosažením věku 18 let. Doba studia po skončení povinné školní docházky byla považována za zaměstnání, bez ohledu na to, zda se jednalo o středoškolské či vysokoškolské studium.
28. V případě žalobce je zohlednění doby jeho studia před dovršením věku 18 let podle § 13 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění vyloučeno. Zohlednění této doby připadalo v úvahu podle § 13 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění ve spojení s § 11 písm. a) a § 8 odst. 1 písm. f) zákona o sociálním zabezpečení. Podmínkou pro hodnocení zaměstnání v cizině před 1. 1. 1990 je podle § 13 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění zaplacení pojistného. Podle čl. V odst. 4 zákona č. 134/1997 Sb. bylo možno pojistné na důchodové pojištění za dobu zaměstnání před 1. 1. 1996 zaplatit nejpozději do 31. 12. 1999. Žalobce v projednávané věci ani netvrdil, že pojistné doplatil, naopak zdůvodnil, proč tak více než 18 let před vznikem nároku na důchod neučinil. Doby žalobcova středoškolského studia v Jerevanu před dosažením věku 18 let tedy nebylo možné zohlednit, neboť nesplnil jednu z podmínek podle § 13 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, tj. zaplacení pojistného.
29. V případě žalobcem odkazovaného rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2008, č. j. 6 Ads 23/2007-101, se jednalo o situaci, kdy krajský soud v obdobném případě nesprávně užil § 5 odst. 1 písm. m) a § 21 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění, ačkoli se jedná o ustanovení použitelná až pro doby studia získané po 31. 12. 1995. Nejvyšší správní soud se v tomto rozsudku vyjádřil v tom smyslu, že důchodové pojištění založené na systému průběžného financování je sice specifické tím, že až do splnění podmínek nároku neposkytuje formální záruku zachování dob získaných v průběhu celoživotního pracovního úsilí (ve smyslu *iura quaesita*) – rozhodující právní normou je právě ta, která je účinná v době vzniku nároku. Nejvyšší správní soud uvedl, že je nemyslitelné, aby doby získané podle dřívějších platných předpisů byly zcela pominuty, ale nepovažoval takovou úpravu za protiústavní. Nejvyšší správní soud považoval ustanovení § 13 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění za rozporné s principy právního státu a zakládající nerovnost mezi pojištěnci v případě osob, jejichž nárok na důchod vznikl v období od 1. 1. 1996 do 31. 12. 2003, u kterých měla být hodnocena doba studia v cizině před 1. 5. 1990. Doby studia v cizině tedy u těchto osob měly být hodnoceny jako doby zaměstnání pro nároky vzniklé v období 1. 1. 1995 – 31. 12. 2003 bez povinnosti zaplatit za tyto doby pojistné. Pro nároky na důchody vzniklé po 31. 12. 2003 mělo jít o dobu náhradní, neboť u nich podle názoru Nejvyššího správního soudu neexistuje tak intenzivní nerovnost. Je zřejmé, že žalobcem namítaný rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2008, č. j. 6 Ads 23/2007-101, je na jeho případ nepřiléhavý, neboť žalobcův nárok vznikl až po 31. 12. 2003.
- Shodu s prvopisem potvrzuje G. Z.

30. Soud shrnuje, že dobu studia v Arménské republice nebylo možné započíst podle Dohody a žalovaná nepochybila, pokud dobu studia žalobce před dosažením věku 18 let vzhledem k nedoplnění pojistného nehodnotila vůbec a dobu po dosažení věku 18 let v rozsahu 6 let. Námitka žalobce tedy nebyla důvodná.
31. Soud se rovněž netotožnil s názorem žalobce, že došlo k porušení principu právní jistoty, neboť České republice nelze klást za vinu, že nedošlo k uzavření navazující smlouvy s Arménskou republikou. Soud připouští, že důsledky bezesmluvního stavu mezi Českou republikou a Arménskou republikou mohou být pro žalobce negativní, nelze to však chápat jako porušení principů právního státu a právní jistoty.
32. Soud se dále zabýval tvrzením žalobce, že žalovaná nepostupovala jednotně, neboť jeho manželce studium do dosažení věku 18 let započteno bylo.
33. V rozsudku ze dne 12. 5. 2016, č. j. 5 As 155/2015-42, Nejvyšší správní soud uvedl, že účastník řízení před správním orgánem se může dovolávat obdobného zacházení jako v předchozích srovnatelných případech jen tehdy, byl-li tento předchozí postup správního orgánu v souladu se zákonem. Nejvyšší správní soud zdůraznil, že se účastník řízení nemůže domáhat, aby správní orgán nadále dodržoval svou předchozí nezákonnou správní praxi, i když nebyla relevantně napadena či jinými mechanismy uvedena do souladu se zákonem, ale může se domáhat pouze, aby správní orgán dodržoval takovou správní praxi, která se pohybuje v mezích prostoru pro uvážení, jenž je mu zákonem dán.
34. I kdyby soud připustil že tvrzení žalobce je pravdivé a jeho manželce byla skutečně započtena doba studia před dosažením věku 18 let v délce 76 dnů, soud konstatuje, že s ohledem na výše uvedenou judikaturu není správní orgán vázán předchozím chybným postupem. Žalobce navíc nikterak nezmínil, zda jeho manželka pojistné za dobu studia před dosažením věku 18 let doplatila či nikoli, což bylo podmínkou pro hodnocení této doby. Jak již soud dovodil výše, v případě žalobce postupovala žalovaná v souladu se zákonem, když dobu studia žalobce před dosažením věku 18 let nehodnotila.
35. Soud se dále zabýval námitkou žalobce, že žalovaná provedla nesprávný zápočet doby výkonu jeho vojenské služby.
36. Soud dává žalobci za pravdu, že na str. 5 žalobou napadeného rozhodnutí je výslovně uvedeno, že „[s] ohledem na skutečnost, že ruský nositel pojištění potvrdil pouze náhradní dobu pojištění účastníka řízení získanou výkonem vojenské služby v rozsahu 729 dnů od 13. 5. 1974 do 21. 5. 1976, započítala Česká správa sociálního zabezpečení podle ustanovení článku 30 odst. 3 Smlouvy účastníku řízení pouze tuto dobu“. Ze správního spisu soud zjistil, že na základě žádosti o informace ze dne 8. 3. 2019 potvrdil ruský nositel pojištění náhradní dobu pojištění žalobce při výkonu vojenské služby v trvání od 13. 5. 1974 do 21. 5. 1976 a uvedl, že počet dnů pro nárok na dávku činí 729 dní. Prostým součtem dní v časovém rozmezí od 13. 5. 1974 do 21. 5. 1976 je však zřejmé, že tato doba je delší než žalovanou uváděných 729 dní. Žalovaná bez dalšího tyto rozporné informace převzala a uvedla, že zápočet doby výkonu vojenské služby v délce 729 dnů vychází ze sdělení ruského nositele pojištění, jehož obsah nebyla žalovaná oprávněna nijak posuzovat ani měnit. S tímto závěrem se soud neztotožnil, neboť žalovaná měla povinnost v souladu s § 3 správního řádu nejen zjistit stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, ale i odstraňovat rozpory. Této povinnosti však nedostála, Shodu s prvopisem potvrzuje G. Z.

čímž zatížila napadené rozhodnutí podstatnou vadou, neboť skutkový stav nebyl zjištěn dostatečně a vyžaduje zásadní doplnění. Soud rovněž podotýká, že pokud by žalovaná započítala žalobci více dní vojenské služby, vznikl by mu nárok na starobní důchod dříve. Nelze tudíž souhlasit s názorem žalované ve vyjádření k žalobě, že by 10 dnů navíc žalobci nepomohlo.

37. Soud proto žalobou napadené rozhodnutí pro vady řízení výrokem I. rozsudku podle § 76 odst. 1 písm. b) s. ř. s. zrušil. Tyto vady řízení umožnily soudu rozhodnout bez jednání, ačkoli žalobce konání ústního jednání požadoval. Vzhledem k tomu, že stejnou vadou jako napadené rozhodnutí je zatíženo i prvostupňové rozhodnutí, přistoupil soud podle § 78 odst. 3 s. ř. s. i ke zrušení tohoto rozhodnutí. Současně věc vrátil žalované k dalšímu řízení dle § 78 odst. 4 s. ř. s. Podle § 78 odst. 5 s. ř. s. přitom platí, že pokud soud zruší rozhodnutí správního orgánu, je správní orgán v dalším řízení vázán právním názorem soudu. Bude proto na žalované, aby vyjasnila délku náhradní doby pojištění žalobce po dobu výkonu vojenské služby a odstranila rozpor ve správním spisem dotazem na ruského nositele pojištění.
38. Žalobcem navržené dokazování výsledkem jeho manželky, paní Ing. A. H. soud v souladu s § 52 odst. 1 s. ř. s. pro nadbytečnost neprovedl, neboť mu pro posouzení věci plně postačoval žalovanou předložený správní spis.
39. Jelikož měl žalobce ve věci plný úspěch, soud podle § 60 odst. 1 věty první s. ř. s. ve výroku II. rozsudku uložil žalované zaplatit žalobci do třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku náhradu důvodně vynaložených nákladů řízení v celkové výši 8 228 Kč. Tato částka se skládá z částky 6 200 Kč za dva úkony právní služby právního zástupce žalobce po 3 100 Kč podle § 35 odst. 2 s. ř. s. ve spojení s § 7 a § 9 odst. 4 písm. d) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AT“) [převzetí a příprava zastoupení – § 11 odst. 1 písm. a) AT; podání žaloby – § 11 odst. 1 písm. d) AT] a z částky 600 Kč jako náhrady hotových výdajů advokáta [dva režijní paušály po 300 Kč podle § 35 odst. 2 s. ř. s. ve spojení s § 13 odst. 1 a 3 téže AT] a dále i z částky 1 428 Kč, která činí 21 % DPH z uvedených částek.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat **kasační stížnost** ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

Shodu s prvopisem potvrzuje G. Z.

V řízení o kasační stížnosti **musí** být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Ústí nad Labem 12. května 2023

JUDr. Petr Černý, Ph.D., v. r.
samosoudce